

Художник Сергій ЗАХАРОВ: «НІХТО ВЖЕ НЕ ПРОМІНЯЄ УКРАЇНУ НА «ДНР»

Сергія Захарова вперше побачив, здається, у Львові, під час Форуму видавців. Хоча значно більше часу він проводить у столиці. Приємно було переконатися, що один з учасників українського Опору на Донбасі (й один з перших в'язнів лугандонівського режиму) — людина скромна і комунікабельна. Кожна зустріч з ним радує, хоча й розумієш: колишній донецчанин не зможе змінити ситуацію на донецькому напрямку. Але радує непереборний оптимізм художника, тому Сергій у Києві «нарозхвату». Цього разу ми змогли спокійно переговорити з півгодини. Сергій почав з того, що детальніше розповів про своє рідне середовище, про «Ізоляцію».

— Доля «Ізоляції» тісно переплетена з долею багатьох тимчасово переміщених осіб. Бо це організація нового типу, таких в Україні небагато. Вона свого часу і в Донецьку з'явилася майже як десант інопланетян. В 2010 році вони у нас відкрилися, і ця величезна територія розміром у 8 гектарів стала великим Арт-центром. Я раніше не співпрацював з ними, просто коли дізнався про їхнє існування, то став відвідувати їхні заходи. Назву залишили «Ізоляція», бо так називався завод ізоляційних матеріалів. А ось в 2014 році бойовики зайшли туди і знищили всі арт-об'єкти; все, що можна було порізати і здати на металобрухт, — здали. Ось такі там реалії... А в Харкові нещодавно у нас були дебати, на які запросили скандально відому поетесу з «ДНР» Олену Заславську. То вона ставила в один ряд оце хуліганство сепаратистів і знищення пам'ятників Леніну по всій Україні. Я з цим не згоден, бо в першому випадку це рішення зміна ідеології і вектора розвитку, а в другому — пограбування з метою наживи. Чесно кажучи, для мене був несподіванкою приїзд Олени. Чому її запросили? Думаю, просто треба було показати нашим іноземним гостям — що собою являють люди, які просувають культуру на теренах «ДНР-ЛНР». Більш яскравого носія «культури» звідти, мабуть, не знайшлося. Своєю виступом вона усім показала, що в «ДНР» повністю відсутня атмосфера для розвитку нормальної людини. Там і надалі буде лише пропаганда, а обдарована людина просто вимушена буде піти в підпілля і не матиме можливості висловитися. Мешканці Харкова негативно оцінили виступ поетеси-сепаратистки. Харківська патріотична молодь і представники «Правого сектора» навіть чекали Олену Заславську на виході. Хотіли висловити їй усе, що думають про так звану «ДНР» і «ЛНР». До речі, захищали її тоді луганчани.

— Біженці з Луганська?

— Так, люди, які цю війну відчули на

власній шкурі, і самі постраждали від сепаратистів. Тим не менше, вони відіснили місцевих хлопців, щоб Олену ніхто не чіпав. До речі, тоді ж від харків'ян я почув, що всі нормальні люди з «ДНР-ЛНР» вже виїхали, а тому з рештою можна не церемонитись. І тут вони в корені неправі! У мене багато друзів і родичів, які ненавидять Луганщину та її атмосферу, але виїхати не можуть. Багато є причин, і обставини у кожного свої. Та й нема підтримки переміщених на державному рівні. Тому навіть багато з тих, хто зробив спробу переїхати на вільні від терористів території, з часом вимушені були повернутися назад. Тому ми в жодному випадку не повинні повторювати підходи сталінської доби, коли кожен, хто був під окупацією, оголошувався зрадником.

— Помітив, що переміщені особи поділяються на песимістів і оптимістів. Одна дівчина з Донецька, яка виїхала до Львова, сказала, що ніколи туди не повернеться. І пояснила це так: «Я не зможу вибачити тим, хто бив мене залізним прутом по голові...». Луганський професор, який переїхав до Івано-Франківська, сказав, що працює на новому місці з повною віддачею. І вважає, що набагато більше користі принесе українській справі, перебуваючи в Західній Україні, ніж у рідному Луганську. Завершив розмову так: «На нинішніх окупованих територіях утворюється інтелектуальна діра, причому надовго». Ви з ним згодні?

— Навпаки. Рано чи пізно українсько-російський кордон на сході буде закрито, Навряд чи це буде військова перемога. Скоріш за все, якісь міжнародні угоди будуть. І люди почнуть повертатися назад... Уся злочинна маса (тобто сепаратисти, які воювали проти України) переміститься в Росію. Хоч і кажуть, що Путін їх не пустить, буде розстрілювати на кордоні, але це вже їхні проблеми. Тут вони не залишаться. Значна частина колаборантів переорієнтується відповідно до

нових обставин. А стосовно «інтелектуальної діри», яка утвориться на місці Донбасу, то це також навряд... Коли зараз завітали у Слов'янськ чи в Краматорськ, то ви побачите там чимало оптимістичного. Раніше про Слов'янськ говорили, що це — «город-герой», в якому стільки безстрашних борців з київською «хунтою», і що це — «ісконно русская земля»... Але як тільки українська армія наблизилася, сепаратисти повтікали і благополучно здали це важливе з їхньої точки зору місто. І що тепер у Слов'янську? Постійні візити цікавих людей — ледь не щотижня туди їдуть люди масштабу Сергія Жадана. Маса проукраїнських культурних заходів! Добре, що ці міста тепер не обділені увагою України, бо раніше цього не було. Звичайно, є люди, які досі підтримують сепаратистів, але тепер вони мовчать... Будуть мовчати і надалі, не становлячи при цьому загрози для України. Набагато важливіше розвивати економіку і створювати нові робочі місця. Якщо це буде, то я прогноую нові сплески культурного життя.

— А які настрої в Маріуполі?

— Ніхто з мешканців не хоче, щоб у них було так, як на окупованих територіях. Адже родичі, друзі постійно обмінюються інформацією. Ніхто вже не проміняє Україну на «ДНР». Звісно, в центрі міста є місце, де постійно збираються престарілі маріупольці. Спочатку я думав, що там збираються якісь сектанти. Але місцеві сказали, що це сепаратисти. Патріоти навіть фарбою написали на асфальті: «Здесь собираются рашисты-сепаратисты...». Ніхто вже цей напис не замальовує, і він свідчить про досить високий рівень демократії, якої й близько нема в «ДНР». Адже там є патріотичні військові формування, скажімо, «Азов», і ніхто цих людей не чіпає! Головне, щоб терактами не займалися, а спілкуватися, дискутувати можна.

— Чи можлива активна підпілля робота ТАМ?

— Підпілля робота в «ДНР» на зразок тієї, що я робив? Вона цілком можлива і тепер. Написи патріотичні, проукраїнські постійно з'являються. Але у людей тепер більше страху, тому що всі розуміють, що підвали

Голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров і художник Сергій Захаров на Форумі видавців у Львові

проросійських терористів — це серйозно, а головне, вони зовсім поряд.

— Якби вас не взяли тоді, ви шліфували б свої конспіративні навички?

— Звичайно. Тепер я вже розумію, де «проколовся». Був, дійсно, трохи легковажним... Я не думав, що російські спецслужби будуть настільки уважно стежити, мобілізувавши всі резерви, і займатися виявленням потенційних учасників Опору. Перша моя вилазка була першим уроком, що не можна виїжджати в комендантську годину. Навіть якщо це ранок. Не можна везти з собою декілька робіт. Якось я встановив свою роботу (вирізану з картону фігуру Стрелкова-Гірка), і мене через деякий час зупинив патруль. А в моєму багажнику тоді було ще дві роботи. Якби вони його відкрили, то на першій же «вилазці» моя підпілля діяльність і припинилася б. Тому коригував я свою діяльність по мірі зростання досвіду. А ще помилкою було те, що я спілкувався з журналістами зі свого номера телефону. Треба було міняти сім-карту, а ще краще — телефонувати з іншого телефону. Тоді жив би в Донецьку значно довше і зробив би ще багато корисних справ. Сліди проукраїнської підпілля роботи дуже надихають значну частину населення окупованих територій.

Сергій ЛАЩЕНКО

НАШІ МУЗИ НЕ МОВЧАТЬ

У Національному музеї літератури України понад рік триває благодійний проект «На цій землі нас не здолати!». В музеї провели кілька аукціонів, шоразу збираючи до 10 тисяч гривень. Гроші передавали у госпіталь Києва та Броварів. Також музейні працівники проводять лекції для поранених бійців АТО, які перебувають на лікуванні. Волонтери в музеї плетуть маскувальні сітки та «кікімори». І тих, і тих зроблено понад 50.

Багато митців захищають Вітчизну зі зброєю в руках. Але вони не забувають про своє покликання. Павло Шамрай, директор видавництва «Шамрай», зазначає: «Наші військові пишуть вірші, прозу, музику, малюють і співають. Їхні твори сповнені доброти, прагнення до краси і мудрості. Вони є справжніми скарбами для національної культури та історії. Надзвичайно важливо для українського суспільства та світу відкривати імена прекрасних і натхненних, багатогранних особистостей, які, жертвуючи собою, рятують Україну».

«Вірші з війни» заступника командира Добровольчого батальйону ОУН Бориса Гумєнкова стали імпульсом для створення в Музеї літератури виставки «Ні, наші музи не мовчать!». Тут представлено творчість захисників України — письменників, художників, акторів, фотографів, волонтерів.

Назву виставки вибрано за рядком вірша одного із її учасників Олександра Стусенка. Близько 50-ти авторів надали для експонування більше двох сотень автографів, фото, книжок і художніх робіт. Центральне місце на виставці посідають державний прапор з автографами бійців передової лінії оборони та обладунки українського воїна (на фото внизу).

У творчому доробку підполковника, науково-педагогічного працівника Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного Володимира Тимчука вже кілька книг. У 2014 році офіцера відзначили першою премією конкурсу «Проза про УПА».

Серед майстрів слова, чий твори експонуються на ви-

ставці, представлені поетеса Ірина Цілик (її твір «Повертайся живим» став широко відомою піснею у виконанні сестер Тельнюк і гурту «Козак Систем»). Її чоловік, поет Артем Чех, який нині на сході України, — редактор книги «Війна очима ТСН». Михайло Прядун, вірш якого «Ллється кров невинна» знааний у соцмережах. Володимир Бойчук був фермером, став бійцем Національної гвардії. Воював під Слов'янськом і Краматорськом, поранений під Дебальцевим. На горі Карачун між танковими і мінометними обстрілами Бойчук написав пісню. Потім її аранжувала й записала музична група «Немо». Нині пісня «Гвардія. Слава Україні» стала неофіційним гімном Національної гвардії України. Представлені в експозиції рукописи віршів бійця Добровольчого батальйону ОУН Олександра Ярошенка (поэтический «Янгол»), який зніщював у Пискачах поетичний радіоклуб «Нічна сова» (зв'язок здійснювався по раціях). Окрему увагу привертають вірші, які Микола Воронін написав на сторінках свого снайперського блокнота. Артилерист Дмитро Москалец переносив вірші у старий потрісканий мобільний телефон і надсилав дорогим людям або викладав у Фейсбук. Він мріє: «Колись буду світлим і тихим, Забуду про втому і зброю, Прозорим, як спокій ефірним, Залишусь назавжди з тобою».

Хвилюючою сторінкою виставки є експозиція, присвячена Надії Савченко. Зокрема, оригінали її листів до волонтерів — «Музейних бджілок», які працюють у Національному музеї літератури України.

Поет і художник Олексій Кваша із Миколаєва видав свою першу збірку віршів для дітей «Прекрасні тварини нашої країни» восени 2014 року. Двічі він зустрічався з маленькими читачами. В останньому інтерв'ю у квітні 2015 року Кваша говорив: «Як прийду з армії, може, ще комусь почитаю, може, якийсь дівчині сподобається, що я пишу для дітей, і може, якась за мене заміж вийде».

А 7 липня 2015 року стрілець-помічник гранатометника Олексій Кваша загинув під Артемівськом, врятувавши життя пораненого побратима.

Микола Рябикін — переселенець, родом із Криму, добровольцем пішов в українське військо. З 8 жовтня 2015 року перебуває на лікуванні, пише вірші.

Вікторія Кремінська — матрос бригади морської авіації Військово-Морських Сил України і дружина офіцера, пише вірші українською і російською мовами. Також українською і російською мовами пише вірші десантник Антон Радченко. Він — учасник боїв, після лікування служить у 204-й Севастомській бригаді тактичної авіації, що базується нині в Миколаєві.

Олег Климов закінчив суворовське військово учили-

ще і Харківський університет повітряних сил ім. І. Кожедуба, старший офіцер бригади морської авіації ВМС України, яка не зрадила Україну і 3 квітня 2014 року виїхала з Криму, врятувавши авіаційну техніку. Бригада базується в Миколаєві, несе бойове чергування з контролю за державним кордоном з моря і суші та виконує завдання на сході України. Олег Климов захоплюється живописом, з натхненням пише вірші, більшість з яких адресовані коханій дружині.

Художник Володимир Безрукий представив роботи, написані в Пискачах. До проекту своєю поезією та художніми роботами долучилась волонтерська група «Музейні бджілки», серед яких героїні фільму «Плетіння кікімори» Артураса Морозоваса.

Дитячі малюнки та листи є справжніми оберегами для воїна. Вони стали окремою частиною виставки «Ні, наші музи не мовчать!».

Поет, актор і режисер, учасник бойових дій Роман Семисал звертається до російського солдата: «Не накинеш мені ярмо, не забриши у москалі. Це — наш дім, ми тут живемо. Забирайся з моєї землі».

У книзі відгуків відвідувачі дякують організаторам виставки. Росіянка із Санкт-Петербурга написала: «Росію і всіх росіян нельзя і не за что прощать. Народ показал свое подлинное лицо, а интеллигенция изощренно оправдывается и обещает черное, до сих пор неуверенно идентифицируя зло. Война полностью изменила и меня. Я никогда не прошу себя, мою маму и деда, меня сжигает стыд, раскаяние перед вами, я никогда не поддерживала ту сторону и не оскорбляла украинцев. У меня в Украине

появились за эти три месяца друзья, но я никогда не перестану чувствовать жгучий стыд за себя. Не прощайте никого из них, не прощайте никого и не ищите оправдания никому и мне. Россия — навсегда страна третьего мира, и, в первую очередь, по качеству ее людей. Убожество и срам. Всем на колени, но они не встанут, а я если встану, — мне не станет легче, и это ничего не изменит для вас, дорогие украинцы, потому что ваших красивых, состоявшихся, полных жизни людей, героев, гениев, творцов — не вернуть!

Я каждый день и каждую ночь лью жестокие горькие слезы, и для меня это никогда не кончится. Нет утешения, нет прощения мне, и я еще за эти два года не придумала, как мне просить у вас прощения без получения его. Как сказать: «Простите!», чтобы это не предполагало ответа. Не придумала. Наверное, это не имеет значения. Знайте только, что моя жизнь — пожизненное покаяние перед вами. Без конца, прощения, понимания, избавления или, как кто-то может подумать, мазохизма. Нет. Я не отмалчиваюсь за всю Россию, не отмалчиваю себя и не прошу прощения. Не надо.

Я желаю вам Победы, Счастливой Жизни и Благополучия! Я люблю вас всем сердцем, изо всех сил, не рассчитывая на любовь в ответ. Мое имя не важно, все не важно.

Мне важно вам это сказать. Вы — лучшие, самые замечательные люди на Земле! Слава Україні! Героям слава!!! С бесконечным уважением...».

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ
м. Ірпінь

